

ظرفیت نیمه شعبان در آستان بندگی

حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا فؤادیان

لحظه به لحظه عمر انسان مؤمن، فرصتی برای عبادت و بندگی است؛ اما این به معنای ارزش یکسان زمان ها نیست. نیمه شعبان از ایام خاص برای فرصت بندگی به حساب می آید که باید قدر آن را بیشتر دانست.

همان طور که مستحضرید زمانها در دریافت رزق مادی و معنوی انسان تأثیر دارد. که انسان باید خودش را این رزقها بهره مند سازد. در طبیعت هم همین گونه است کشت در فصل بهار قابل مقایسه با کاشت در زمستان نیست. رزق مخصوصی که در سحر جمعه هست در سحر شبیه وجود ندارد. مناجات سحر که از دست برود در غیر سحر پیدا نمیشود. اثر یک آیه در ماه رمضان با اثر یک ختم کامل در ماههای دیگر برابری می کند. بنابراین باید انسان خودش را به رزق های خاص در زمان خاص برساند.

امیرمؤمنان حضرت علی می فرماید: «الْفُرْصَةُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ، فَانْتَهِزُوا فُرْصَ الْخَيْرِ» (فرصت ها مانند ابرها می گذرند، پس از فرصت های خوب استفاده کنید)^۱

یکی از برنامه های مؤثر و مناسب برای منتظران این است که در شب و روز نیمه شعبان، فرصت را مغتنم بشمارند و خود را در معرض نسیم رحمت الهی قرار دهند

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «إِنَّ لِرَبِّكُمْ فِي أَيَّامِ دَهْرِكُمْ نَفْحَاتٍ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ لَعَلَّهٗ أَنْ يَصِيبَكُمْ نَفْحَةٌ مِنْهَا فَلَا تَشْقَوْنَ بَعْدَهَا أَبَدًا» (همانا از سوی پروردگار شما در طول عمرتان نسیم هایی می وزد؛ پس خود را در معرض آن ها قرار دهید، باشد که نسیمی از آن نفحات به شما بوزد و زان پس هرگز به شقاوت نیفتید)^۲

لذا قبل از بیان سخنان معصومین : در خصوص فضایل و اعمال نیمه شعبان، ذکر چند نکته ضروری است:

۱. شب میلاد امام زمان 7، شب جشن و شادی و سرور است و باید در این شب خوشحال بود^۳؛ اما ضمن ابراز این شادی، نباید مرتکب مسائلی شد که امام زمان 7 از آن راضی نیستند.

۲. این شب، یکی از شب های «احیا» است و اعمال زیادی برای آن نقل شده است. البته کثرت اعمال، سبب نشود که انسان، مأیوس از انجام دادن آن شود؛ بلکه مهم این است که در شبی که در

۱. بحار الانوار ج ۶۸، ص ۳۳۶

۲. همان، ج ۶۸، ص ۲۲۱

۳. امام رضا 7: «ان سرک ان تکون معنا فی الدرجات العلی من الجنان فافرح لفرحنا و احزن لحرنا»؛ اگر دوست داری که با ما در درجات عالی بهشتی باشی، در خوشحالی ما خوشحال و در حزن ما محزون باش. (بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۱۰۳؛ ج ۴۴، ص ۲۸۶).

زمین و آسمان غوغا برپا است، ما نیز بهره‌ای داشته باشیم و اسم خود را در زمره ذاکران و عبادت کنندگان و زائران این شب فرخنده ثبت و درج کنیم و اگر نمی‌توانیم صد رکعت نماز بخوانیم، لااقل ده رکعت یا کمتر و بیشتر را به جا آوریم؛ چرا که - بر اساس قاعده «**ما لا یدرک کله لا یترک کله**» - اگر همه اعمال را نمی‌توانیم به جا آوریم، تمامی آنها را ترک نکنیم.

هم‌چنین بر اساس قاعده «**المیسور لا یسقط بالمعسور**»، آنچه مقدور است و توان انجام آن را داریم، نباید به سبب سخت بودن، همه آنها را ترک کنیم و خود را محروم از این فیض بزرگ الهی نماییم.

۳. بر اساس «روایات من بلغ»^۱ یا «تسامح در ادله سنن»، روایات ذکر شده در این نوشتار، دارای اثر و پاداش می‌باشد و برای نیل به آن ثواب‌ها شایسته است، این شب را «احیاء» داشت. علمای اسلام مانند شیخ عباس قمی (رحمه الله) در مفاتیح الجنان یکی از اعمال مستحبی این شب را «احیاء» ذکر کرده‌اند.

۴. در این شب مسعود، می‌توان اعمال مشترک ماه شعبان را نیز انجام داد. ناگفته نماند که در این شب‌های مقدس، لازم نیست انسان سعی کند تمام اعمال را سریعاً انجام بدهد؛ بلکه هر مقدار که می‌تواند با حضور قلب و با توجه کامل آن را انجام دهد، کافی است.

۵. تنها به «بیداری چشم» قناعت نشود، بلکه آنچه در شب‌های «احیاء» بسیار مهم و حیاتی است، «بیداری دل» است و این بیداری در سایه ذکر و توجه و توسل حاصل می‌شود.

شب و روز نیمه شعبان را یک مسئله بسیار ویژه بدانیم زیرا عظمت این روز تنها به برکت میلاد امام مهدی 4 است. اگرچه قبل از تولد یوسف زهرا در کلام معصومین شرافت، کرامت و فضیلت این شب بیان شده است و در حقیقت این میلاد پرده از اسرار این عظمت برداشت. آیت‌الله شیخ محمد حسین اصفهانی (کمپانی) نه تنها برای نیمه شعبان عظمتی خاص قائل است، بلکه می‌گوید: ماه شعبان به واسطه مولود نیمه شعبان به شرافتی عظیم نایل گشته است.^۲

در این سخنرانی فقط می‌خواهم پیرامون دو نکته مطالبی را عرض کنم:

۱. فضیلت امشب (امشب چه شبی است؟) ۲. اعمال امشب (امشب چه کار کنیم؟)

بخش اول: فضیلت شب نیمه شعبان

در روایات فضائل زیادی برای شب نیمه شعبان بیان شده است. جبرئیل امین در معرفی فضیلت شب نیمه شعبان به پیامبر اکرم 9 عرض می‌کند: «این شبی است که درهای آسمان و

۱. روایاتی که به حد تواتر رسیده است (مرات العقول، ج ۸، ص ۱۱۳) و مفاد آن اجر و پاداش عملی است که در روایتی بیان شده اگر چه گفتار و مطلب آن از معصوم ثابت نشده باشد ولی خداوند ثواب آن عمل را به کسی که عمل به روایت نماید عطا می‌فرماید مانند روایت امام صادق 7 «من سمع شیئاً من الثواب علی شیء فسنعه کان له، و ان لم یکن علی ما بلغه» (اصول کافی، ج ۲، ص ۷۸).

۲. سیمای امام مهدی 7 در شعر عربی، ص ۲۸۵

درهای رحمت، خشنودی خدا، آمرزش گناهان، فضل و احسان، توبه، نعمت، جود و بخشش باز است و خداوند - تبارک و تعالی - از بندگان در این شب به عدد موها و کُرک‌های چهارپایان^۱ می‌آمرزد:

فَأَحْيَاهَا يَا مُحَمَّدٌ وَمُرَّ أَمَّتِكَ بِأَحْيَائِهَا وَالتَّقَرُّبُ إِلَى اللَّهِ بِالْعَمَلِ فِيهَا فَإِنَّهَا لَيْلَةٌ شَرِيفَةٌ... هِيَ لَيْلَةٌ لَا يَدْعُو فِيهَا دَاعٍ إِلَّا أُسْتَجِيبَ لَهُ وَلَا سَائِلٌ إِلَّا أُعْطِيَ وَلَا مُسْتَغْفِرٌ إِلَّا غُفِرَ لَهُ وَلَا تَائِبٌ إِلَّا تَبَّ عَلَيْهِ

؛
«ای محمد! امشب را احیا کن و به امت خود امر کن که احیا کنند و با عبادت تقرب به سوی خدا جویند. به درستی که این شب بسیار شریف است.

یا محمد! هنگامی که به نزد تو می‌آمدم، جمیع ملائکه آسمان‌ها صف ایستاده و مشغول به عبادت بودند؛ برخی از آنها ایستاده و برخی در حال رکوع و عده‌ای به سجده و گروهی مشغول دعا بودند. گروهی تکبیر، برخی تسبیح و بعضی استغفار می‌نمودند. یا محمد! به درستی که حق تعالی در این شب نظر رحمت به سوی بندگان افکنده و مؤمنی را که به نماز ایستاده باشد یا نشسته مشغول تسبیح یا در رکوع و سجده و یا دعا باشد، می‌آمرزد. این شبی است که دعای همه دعاکنندگان مستجاب است و به همه گدایان درگاه الهی عطا می‌شود، و هیچ استغفار کننده و توبه کننده‌ای نیست، مگر این که استغفار و توبه‌اش پذیرفته می‌شود.

سروران محترم به قسمت آخر این روایت دقت بیشتر کنیم. در نگاه انسان‌ها، محروم به کسی می‌گویند که امکانات مادی نداشته باشد، پول نداشته باشد. اما دقت بفرمایید در این روایت می‌فرماید: «مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا يَا مُحَمَّدٌ فَقَدْ حُرِمَ.»

محروم کسی است که از خیر امشب محروم بماند.^۲

پيامبر ۹ در چنین شبی به یکی از همسرانش (عایشه) فرمود:

«أتدربین ای لیلة هذه؟ هذه لیلة النصف من شعبان. فیها تنسخ الاعمال و تقسم الارزاق و تكتب الآجال و یغفر الله تعالی الا لمشرك او مشاحن او قاطع رحم او مدمن مسكر او مصر علی ذنب او شاعر او کاهن»؛^۳

«آیا می‌دانی امشب چه شبی است؟ امشب شب نیمه شعبان است که اعمال (گناهان) در آن بخشوده شده و رزق و روزی تقسیم و اجل‌ها نوشته می‌شود. خداوند - تبارک و تعالی - همه را می‌آمرزد، غیر از افراد مشرک، بدعت‌گذار، قطع‌کننده رحم، شرابخوار، اصرار کننده بر گناه، شاعر^۴ و کاهن که ایشان را نمی‌آمرزد.»

۱. این تعبیر گویای این حقیقت است که خداوند متعال افراد زیادی را مورد عفو و بخشش قرار می‌دهد. یعنی همان طوری که شمارش موها و کرک‌های گوسفندان ممکن نیست. شمارش افرادی را که خداوند متعال می‌آمرزد ممکن نیست.
۲. اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۰؛ زاد المعاد، ص ۷۰؛ بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۳؛ فوز اکبر، ص ۱۹۲.
۳. مصباح‌المتنهجد، ص ۸۴۱؛ اقبال، ج ۳، ص ۳۲۴؛ بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۵؛ ج ۹۷، ص ۵۸۸؛ فوز اکبر، ص ۲۰۴؛ مفاتیح‌الجنان.
۴. البته منظور همه‌ی شعرا نیست. ای بسا شاعرانی که مورد توجه باشند.

در روایتی دیگر آمده است که پیامبر ﷺ فرمود:

«اما تعلمین ای لیلۃ هذه؟ هذه لیلۃ النصف من شعبان، فیها تُقسم الارزاق و فیها تُکتب الـآجال و فیها یکتب وفد الحاج و ان الله تعالی لیغفر فی هذه اللیلۃ من خلقه اکثر من عدد شعر معزی کلب و ینزل الله تعالی ملائکته من السماء الی الارض بمکة»؛^۱

«آیا می‌دانی امشب چه شبی است؟ امشب شب نیمه شعبان است که رزق و روزی‌ها در این شب تقسیم و اجل‌ها در آن نوشته می‌شود. اسامی حاجیان امسال، امشب نوشته می‌شود و خداوند در آن بیشتر از تعداد موهای بزهای قبیله کلب می‌آمرزد و فرشتگانی را از آسمان به سوی سرزمین مکه نازل می‌فرماید.».

امام محمد باقر 7 درباره فضیلت شب نیمه شعبان، فرموده‌اند:

«هی افضل لیلۃ بعد لیلۃ القدر، فیها یمنح الله العباد فضله و یغفر لهم بمنه، فاجتهدوا فی القربة الی الله تعالی فیها، فانها لیلۃ آلی الله عزّ و جلّ علی نفسه لا یردّ سائلا فیها ما لم یسأل الله معصية و انها اللیلۃ الّتی جعلها الله لنا اهل البيت بازاء ما جعل لیلۃ القدر لنبیننا 6...»؛^۲

«شب نیمه شعبان، پس از شب قدر با فضیلت‌ترین شب‌ها است. در آن شب خداوند بر بندگان عطا می‌کند و بر آنان منت نهاده، ایشان را می‌بخشد. بنا بر این در تقرب به خدا در آن شب کوشش کنید؛ زیرا خداوند به ذات خود قسم یاد کرده هیچ سائلی را در آن شب ردّ نکند، مادامی که درباره معصیت از خداوند چیزی نخواهد. آن شبی است که خداوند، آن را برای ما اهل بیت قرار داده است؛ در برابر شب قدر که آن را برای پیامبر اکرم ﷺ قرار داده بود...».

در روایتی دیگر، امام 7 در پاسخ به پرسش از فضیلت این شب فرمود:

«ما یغفر الله عزّ و جلّ فیها من خلقه لأكثر من عدد شعر معزی کلب و ینزل الله عزّ و جلّ فیها ملائکته الی سماء الدنيا و الی الارض بمکة»؛^۳

«خداوند در این شب خلایق را بیشتر از تعداد موی بزهای قبیله کلب می‌آمرزد و ملائکه‌ای را به آسمان دنیا و سرزمین مکه نازل می‌فرماید؛ یعنی، خداوند فرشتگان را به آسمان دنیا و از آن جا به زمین نازل می‌کند که ابتدا در مکه نازل می‌شوند.»

امام رضا 7 درباره این شب فرمود:

«هی لیلۃ یعتق الله فیها الرقاب من النار و یغفر فیها الذنوب الکبار... و أكثر فیها من ذکر الله تعالی و من الاستغفار و الدعاء فان ابی 7 کان یقول: الدعاء فیها مستجاب»؛^۴

۱. مصباح‌المتنهجد، ص ۸۴۲؛ اقبال، ج ۳، ص ۳۲۵؛ بحار، ج ۹۸، ص ۴۱۸.

۲. مصباح‌المتنهجد، ص ۸۳۱؛ مصباح‌الزائر، ص ۳۱۳؛ مزار ابن‌مشهدی، ص ۴۰۵؛ اقبال، ج ۳، ص ۳۱۵؛ امالی طوسی، ج ۱، ص ۳۰۲؛ بحار، ج ۹۸، ص ۴۰۹؛ وسائل‌الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۶؛ زاد‌المعاد، ص ۶۹؛ مفاتیح‌الجنان، اعمال شب نیمه شعبان؛ فوز اکبر، ص ۱۰۹.

۳. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸، ح ۲۵۳؛ وسائل‌الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۵، ح ۱، باب ۸.

۴. مصباح‌المتنهجد، ص ۸۳۷.

«این شبی است که خداوند، بنده‌ها را از آتش جهنم آزاد نموده، گناهان کبیره آنان را می‌آمرزد... بنا بر این در این شب ذکر خداوند تبارک و تعالی و دعا و استغفار زیاد کنید؛ چرا که پدرم (امام هفتم) فرمود: دعا در این شب مستجاب است.»

امام علی 7 به نقل از پیامبر 9 می‌فرماید: «...خداوند [در شب نیمه شعبان] ملکی را نازل فرموده که از غروب خورشید تا طلوع فجر ندا می‌دهد:

«ألا مستغفر فاغفر له، ألا مسترزق فارزقه»؛ یعنی، آیا استغفارکننده‌ای در این شب نیست تا او را پیامرم و آیا طالب رزقی نیست که او را رزق و روزی بدهم»^۱.

خلاصه امشب، شبی است که خداوند از میان زمان‌ها، آن را اختیار نموده است؛ همان طور^۲ که از میان مکان‌ها و انسان‌ها، کعبه و پیامبر 9 را اختیار کرده است. اُفق فضیلت امشب در تشبیه پیامبر اکرم 9 نمایان شده است. ایشان می‌فرماید:

«علی بن ابی طالب فی آل محمد کافضل ایام شعبان و لیالیه و هو لیلة نصفه و یومه»^۳؛

«علی بن ابی طالب در میان آل محمد، به مانند برترین روزها و شب‌های ماه شعبان؛ یعنی، شب و روز نیمه شعبان است.»

پس امیر مؤمنان 7 در میان اهل بیت چه فضیلتی دارد؟ همان فضیلت را شب و روز نیمه شعبان نسبت به سایر ایام دارد.

زنده نگه داشتن این شب و عبادت در آن، از وظایف اصلی منتظران است. صاحب المراقبات می‌گوید: «از شب‌هایی که تأکید بر زنده نگه داشتن آن شده است و اعمال و عبادات بسیار ارزشمندی در آن وارد شده که می‌توان گفت: در هیچ شبی. اعم از شب قدر یا غیر آن. مانند آن یا بیشتر از آن نیامده است»^۴. این کثرت عبادت، پرده از راز مهمی بر می‌دارد و آن عظمت شب نیمه شعبان است.

دوش وقت سحر از قصه نجاتم دادند

وندر آن ظلمت شب، آب حیاتم دادند

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی

آن «شب قدر» که این تازه براتم دادند

۱. اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۳؛ بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۵.

۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۸۷.

۳. همان، ج ۳۷، ص ۵۲.

۴. المراقبات، آیه الله ملکی تبریزی، ص ۱۷۲، ۱۷۳، اعمال شب نیمه‌ی شعبان.

بخش دوم: اعمال شب میلاد

امشب، یکی از چهار شبی است که روایات زیادی درباره «احیای آن به عبادات» وارد شده است. پیامبر اکرم ۹ می فرماید:

«من احیا لیلۃ العید و لیلۃ النصف من شعبان لم یمت قلبه یوم تموت القلوب»^۱

«هر کس این شب و شب عید فطر را زنده نگه دارد، در روزی که قلبها می میرد، قلب او زنده است».

امام رضا 7 می فرماید:

«کان علی 7 کان علی علیه السّلام لا ینام ثلاث لیلّ، لیلّة ثلاث و عِشرین من شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ لیلّة الفِطْرِ وَ لیلّة النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، وَ فیها تُقَسَّمُ الْأَرْزَاقُ وَ الْأَجَالُ وَ مَا یُکُونُ فی السَّنَةِ»^۲؛

در سه شب سال (شب بیست و سوم ماه رمضان، شب عید فطر، شب نیمه شعبان) نخواب؛ چرا که امیر مؤمنان این سه شب را اصلاً نمی خوابیدند.

شب عید فطر، شب مزد و پاداش يك ماه روزه داری را می دهند. اما اگر سؤال شود که تقسیم ارزاق و اجلها در شب قدر در ماه رمضان است؛ پس چرا در این گونه روایات شب نیمه شعبان را شب تقسیم رزق و روزی قرار داده است؟ علامه مجلسی (رحمه الله) در پاسخ این سؤال چندین احتمال بیان می کند:

۱. شاید در شب نیمه شعبان املاء (نوشته) می شود و شب قدر ماه رمضان (حتمی) محتوم می گردد.

۲. احتمال می رود در شب نیمه شعبان این امور در علم خداوند تقسیم و در شب قدر رمضان بین خلایق تقسیم می شود.

۳. ممکن است در شب نیمه شعبان در لوح محفوظ، تقسیم شود و تفریق و تقسیم بین بندگان در شب قدر رمضان باشد.

۴. شاید تقسیم در هر دو شب صورت می گیرد؛ یعنی، قسمتی در این شب و قسمتی دیگر در آن شب^۳ و احتمال دارد انسان با اعمال شایسته در این شب، لیاقت و زمینه بهتری را برای ماه آینده مهیا کند.

با توجه به سیره و روش بزرگان دین، روشن می شود که چگونه باید این شب را زنده نگه داشت. زید بن علی (زید شهید) می گوید: پدرم امام زین العابدین 7 همه ما را در شب نیمه شعبان جمع نموده سپس آن را به سه قسمت تقسیم می کرد. ثلث اول شب را نماز می خواندیم، ثلث دوم شب

۱. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۵۴؛ ثواب الاعمال، ص ۷؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۸۶ و سائل، ج ۸، ص ۱۰۵.

۲. مصباح المتهجد، ص ۷۸۳؛ وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۱۰، ح ۱۱؛ بحار الانوار، ج ۹۱، ص ۱۲۳.

۳. بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۴؛ علمای دیگر نیز با توجه به مراتب شب قدر پاسخ این سؤال را داده اند: المراقبات مترجم، ص ۱۷۲؛ عصاره‌ی خلقت، آیه الله جوادی آملی، ص ۲۲.

را دعا می فرمود و ما آمین می گفتیم، و ثلث آخر را استغفار و طلب آمرزش می نمودیم تا صبح طلوع می کرد:

«كَانَ عَلَى بَنِي الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ يَجْمَعُنَا جَمِيعًا لَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، ثُمَّ يَجْرِي اللَّيْلَ أَجْزَاءً ثَلَاثَةً فَيَصَلِّي بِنَا جُزْءًا ثُمَّ يَدْعُو فَنُؤَمِّنُ عَلَى دُعَائِهِ ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَسْأَلُهُ الْجَنَّةَ حَتَّى يَنْفَجِرَ الْفَجْرُ»^۱

جبرئیل به پیامبر ۹ عرضه داشت: «یا محمد! هر که این شب را به گفتن «الله اکبر و سبحان الله و الحمد لله» و نماز خواندن و قرائت قرآن و طلب آمرزش و استغفار نمودن احیاء نماید، در آخرت جایگاه او بهشت است و خداوند گناهان گذشته و آینده او را می آمرزد».^۲

امیر مؤمنان 7 درباره کسی که در این شب مقدس بی کار نشسته و سعی نمی کند گلیم خویش را از آب بیرون بکشد، اظهار شگفتی می کند.^۳ واقعاً جای شگفتی است که انسان به این اندازه غافل و شقی باشد. پیامبر اکرم ۹ می فرماید:

«هیچ کس در این شب ناتوانی در عبادت و احیاء نمی ورزد، مگر شقی».^۴

امشب سیه کاران، مانند شب های دیگر در خواب غفلت اند، و کسی که در تلاش و تکاپو برای عبادات است، بداند که در زمره سعادت‌مندان دنیا و آخرت قرار دارد. برای رسیدن به این منزل مقصود، اعمالی را ذکر می کنیم:

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۱۰، ح ۱۲؛ زاد المعاد، ص ۶۴.

۲. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۰؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۳؛ ج ۸۳، ص ۱۱۵.

۳. مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۲۸۸، ح ۴؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۸۷؛ حتی امشب از هم بستر شدن با همسر نیز نهی شده است. زیرا فرزندی که امشب نطفه اش بسته شود، کم عقل و رنگ مو و چهره اش دارای لک خواهد شد. پیامبر ۹ می فرماید: «لا تجامع اهلک فی النصف من شعبان فانه ان قضی بینکما ولد یكون مشوها ذا شامة فی شعره و وجهه» بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۸۲.

۴. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۲؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۴؛ مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۲۸۸.

عمل اول: غسل

غسل این شب مقدس، مستحب^۱ و موجب تخفیف گناهان می‌شود.^۲ امام صادق ۷ در این خصوص می‌فرماید:

«صَوْمُوا شَعْبَانَ وَ اغْتَسِلُوا لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْهُ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَ رَحْمَةٌ»^۳؛ ماه شعبان را روزه بگیرید و شب نیمه آن غسل کنید؛ زیرا این غسل باعث تخفیف گناهان و جلب رحمت الهی می‌شود. و امام رضا ۷ ضمن بیان غسل‌های مستحب، شب نیمه شعبان را نیز یاد می‌فرماید.^۴ از ایشان روایت است که: «غسل‌های مستحب در اوقات خاص یا مکان‌های مخصوص، اثر بزرگی دارد که ترك کردن آنها، شایسته نیست».^۵

عمل دوم. دعا‌های شب نیمه شعبان

امشب، شب استجاب دعا است، لذا باید فرصت را غنیمت شمرده، از گنجینه معارف دینی، بهره‌های بیشتری ببریم و ضمن زمزمه دعا‌های مأثوره، خواسته اصلی خود را به لب بیاوریم که: «اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ». اما دعا‌های وارده در این شب عبارت است از:

۱. دعای زیارتی^۶

در این دعای شریف، خداوند - تبارک و تعالی - را برای رسیدن به خواسته‌ها در مورد آن حضرت، سوگند می‌دهیم:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ لَيْلَتِنَا هَذِهِ وَ مَوْلُودِهَا، وَ حُجَّتِكَ وَ

خدایا! به حق این شب نیمه شعبان و مولود در این شب و حجت

مَوْعُودِهَا الَّتِي قَرَنْتَ إِلَيْهَا فَضْلًا، ....

موعود آن که فضلی دیگر بر مقام فضیلتش افزودی

۲. دعای نبوی

پیامبر اکرم ۹ در این شب می‌خواندند:

---

۱. مصباح کفعمی، ص ۵۴۵؛ اللبلد الامین کفعمی، ص ۱۸۷.
۲. مفاتیح الجنان، اعمال شب نیمه شعبان، ص ۳۱۲؛ فوز اکبر، ص ۲۰۳.
۳. تهذیب، ج ۱، ص ۱۱۷، ح ۳۰۸، باب ۲۳ من ابواب الاغسال المسنونه، ح ۱؛ وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۳۳۷، باب ۲۲ باب استجاب غسل لیلۃ نصف من شعبان. از عنوان این باب فهمیده می‌شود که صاحب وسائل نیز حکم به استجاب این غسل داده‌اند.
۴. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۱۳.
۵. فوز اکبر، ص ۲۰۳.
۶. شیخ در مصباح و سید در اقبال و علامه مجلسی در زاد المعاد و محدث قمی در مفاتیح الجنان این دعا را نقل نموده و خواندن آن را به منزله‌ی زیارت امام زمان «صلوات الله علیه» قلمداد نموده‌اند.

«اللَّهُمَّ اقْسِمْنَا لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يُحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ

خداوندا نصیب ما فرمای از ترست آنچه حایل باشد میان ما و

مَعْصِيَتِكَ، وَ مِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ رِضْوَانَكَ،

گناه و معصیت تو و از طاعت و فرمانبرداریت آنچه ما را به رضوانت رساند و

۳. دعای «کمیل»

یکی از دعاهایی که در این شب وارد شده، دعای شریف «کمیل» است. کمیل بن زیاد نخعی می‌گوید: در مسجد بصره، همراه با مولایم امیر مؤمنان علی 7 و گروهی از اصحاب ایشان نشسته بودیم. یکی از یاران از مقصود و منظور از آیه شریفه (فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ) سؤال کرد؛ حضرت علی 7 فرمود: مقصود شب نیمه شعبان است. قسم به خدایی که جان علی به دست او است، هیچ بنده‌ای نیست، مگر آن که تمام چیزهایی که از خیر و شر برای او تا آخر سال اتفاق می‌افتد، در شب نیمه شعبان در نظر گرفته و قسمت می‌شود و بنده‌ای نیست که آن را احیا کند و دعای خضر را در آن بخواند، جز این که دعایش اجابت می‌شود.

هنگامی که امیر مؤمنان 7 تشریف بردند، به خدمتشان رفتم. حضرت فرمود: ای کمیل! برای چه آمده‌ای؟ عرض کردم: ای امیر مؤمنان! برای دعای خضر. فرمود: بنشین ای کمیل!... همراهی و مصاحبت تو با ما، لازم نموده که آنچه را خواستی به تو عنایت کنیم. آن گاه فرمود: بنویس:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسَّعَتْ كُلَّ شَيْءٍ...»^۱

کمیل بن زیاد نخعی نقل می‌کند:

دیدم امیر مؤمنان حضرت علی 7 این دعای ملکوتی را در سجده‌اش می‌خواندند.^۲

۴. دعای سحر

یکی دیگر از دعاهای این شب مقدس، دعایی است که در سحرها بعد از نماز شفع خوانده

می‌شود:^۳

«إِلٰهِي تَعَرَّضْ لَكَ فِي هَذَا اللَّيْلِ الْمُتَعَرِّضُونَ، وَ

خدایا! متعرضان خود را در این شب به تو عرضه داشتند و

۱. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۳۱؛ مصباح الزائر، ص ۳۱۷؛ صحیفه مهدیه، ص ۲۵۸؛ فوز اکبر ص ۲۵۸.

۲. ان کمیل بن زیاد النخعی رأی امیر المؤمنین 7 ساجداً يدعو بهذا الدعاء في ليلة النصف من شعبان. مصباح المتعجل، ص ۸۴۴؛ بلد الامین، ص ۱۸۸؛ جمال الاسبوع، ص ۵۴۲؛ زاد المعاد، ص ۷۱.

۳. مفاتیح الجنان؛ عمل یازدهم از اعمال نیمه شعبان.

قَصْدَكَ الْقَاصِدُونَ، وَ أَمَلْ فَضْلَكَ وَ مَعْرُوفَكَ

قاصدان به درگاہت آمدند و طالبان آرزوی فضل و احسانت دارند

۵. دعای قدر

اسماعیل بن فضل هاشمی می گوید: امام جعفر صادق 7 مرادعایی تعلیم نمود تا در شب نیمه شعبان آن را بخوانم، و دعای شریف این است:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، الْخَالِقُ

ای خدا تو زنده‌ی پاینده و بلندمرتبه بزرگ خالق عالمی

الرَّازِقُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْبَدِيءُ الْبَدِيعُ، ...

و روزی دهنده‌ی خلق و زنده کننده‌ی می‌اننده و پدیدآورنده و به وجودآورنده‌ی

۶. دعای صلوات^۱

صاحب مکیال المکارم درباره آن می گوید: «این دعای شریف از دعاها ی مهمی است که سزاوار است انسان بر آن مداومت داشته باشد و در هر وقتی از اوقات و هر زمانی از زمان ها، به خواندن آن مواظبت کند. مخصوصاً اوقاتی که مخصوص مولای ما حضرت صاحب الزمان 7 است؛ مانند شب و روز نیمه شعبان»^۲ و دعا این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده‌ی بخشایشگر

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَ خَاتَمِ

خداوندا درود فرست بر محمد سرور رسولان و آخرین

النَّبِيِّينَ وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ...

پیغمبران و حجت پروردگار عالمیان،

۷. صلوات شعبانیه

از امام چهارم حضرت سجاد 7 نقل شده است که هر روز از ماه شعبان، وقت زوال و شب نیمه، آن را می خوانند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

خدایا درود فرست بر محمد و آلش که درخت نبوتند و

وَ مَوْضِعِ الرِّسَالَةِ وَ مُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ، ...

۱. ر.ک: غیبت شیخ طوسی، ص ۲۴۰. این حکایت به واقعه صلوات ضرباب اصفهانی نیز مشهور است. ر.ک: صحیفه مهدیه، ص ۲۲۹.

۲. مکیال المکارم مترجم، ج ۲، ص ۱۲۶.

البته جمعی از علمای اعلام نقل فرموده‌اند که میان نماز مغرب و عشاء شب نیمه شعبان خواندن ۲۱ مرتبه دعای «اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ذَوَانَةٌ وَلَا طَاقَةَ لَنَا بِحُكْمِكَ. يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، الْأَمَانُ الْأَمَانُ الْأَمَانُ مِنَ الظَّاعُونَ وَالْوَبَاءِ وَمَوْتِ الْفَجْأَةِ وَسُوءِ الْقَضَاءِ وَشِمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُوقِنُونَ» موجب طول عمر و صحت و عافیت از قضایا و بلاهای سخت تا سال دیگری می‌شود.^۱

برخی از علما روایت فرموده‌اند که خواندن دعای «یا دَائِمِ الْفَضْلِ عَلَی الْبَرِیَّةِ، یا بِاسِطِ الْیَدَیْنِ بِالْعَطِیَّةِ یا صَاحِبِ الْمَوَاهِبِ السَّنِیَّةِ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ خَیْرِ الْوَرَى سَجِیةً وَاعْفُزْ لَنَا یا ذَا الْعُلَى فی هَذِهِ الْعَشِیَّةِ» در غیر شب جمعه در هر شب عید شریف دیگر نیز مؤکد است.^۲

این دعا یکی از اعمالی است که درباره‌ی فضیلت آن آمده است: خداوند به ملائکه می‌فرماید: «اگر او را نیامرزم خدای او نیستیم»؛ یعنی چنان که خدایی من بدون شك ثابت و بر حق است، آمرزش گناهان او هم ثابت و برحق است.^۳

عمل سوم. نمازهای شب میلاد

در چنین شبی که ملائکه در آسمان به عبادت پروردگار متعال مشغول‌اند، ما نیز باید قدر لحظات این شب فرخنده را بدانیم و لحظه‌ای در زمره غافلان به سر نبرده، همواره آیین شب زنده داری را عمل کنیم. یکی از اعمال بسیار سازنده و نافع در این شب، خواندن نمازهای وارده است. مولود این شب، حضرت ولی عصر 7 در مورد نماز می‌فرماید: «فَمَا أَرْغَمَ أَنْفَ الشَّيْطَانِ شَيْءٌ أَفْضَلَ مِنَ الصَّلَاةِ فَصَلِّهَا وَارْغَمِ أَنْفَ الشَّيْطَانِ»؛ «هیچ چیز به مانند نماز، بینی شیطان را به خاک نمی‌ساید، پس نماز بگزار و بینی ابلیس را به خاک بمال».

اما نمازهای شب مبارک نیمه شعبان عبارت است از:

۱. چهار رکعت بین مغرب و عشاء

پیامبر اکرم 9 می‌فرماید: «کسی که در شب پانزدهم شعبان میان مغرب و عشاء چهار رکعت نماز بخواند. که در هر رکعتی سوره «حمد» را یک مرتبه و سوره «توحید» را ده بار بخواند و پس از تمام شدن نماز ده بار بگوید: «یا رَبِّ اغْفِرْ لَنَا» و ده بار بگوید: «یا رَبِّ ارْحَمْنَا» و ده بار بگوید: «یا رَبِّ تُبِّ عَلَيْنَا» و ۲۱ بار سوره «توحید» را بخواند، سپس ده بار بگوید: «سُبْحَانَ الَّذِي يَخْتِی الْمَوْتِ وَ يَمِیْتُ الْأَحْیَاءِ وَ هُوَ عَلَی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ». خداوند متعال دعایش را مستجاب و حاجاتش را در

۱. فوز اکبر، ص ۲۰۱.

۲. مصباح کفعمی، فصل ۴۶، ص ۶۴۷.

۳. فوز اکبر، ص ۲۰۲.

۴. احتجاج، ج ۲، ص ۴۷۹؛ بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۲؛ کمال‌الدین، ج ۲، ص ۵۲۰.

دنیا و آخرت برآورده، و نامه عملش را در قیامت به دست راستش داده و تا سال آینده در پناه و حفظ و نگهبانی خداوند متعال است.^۱

۲. دو رکعت بعد از نماز عشاء

ابو یحیی از امام جعفر صادق 7 می پرسد: برترین دعاها [در این شب] چیست؟ آن حضرت می فرماید: «پس از نماز عشاء، دو رکعت نماز بخوان که در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «جحد» که همان «قل یا ایها الکافرون» است. می خوانی و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «توحید» را می خوانی. و پس از سلام نماز، ۳۳ مرتبه «سبحان الله» و ۳۳ مرتبه «الحمد لله» و ۳۴ مرتبه «الله اکبر» را می گویی و بعد بگو:

«يَا مَنْ إِلَيْهِ يُلْجَأُ الْعِبَادُ فِي الْمُهَمَّاتِ، وَ

ای کسی که بندگان در غم و اندوه‌های سخت به او پناه برند و در مصائب و دردها

الْخَلْقُ فِي الْمَلَمَّاتِ، يَا عَالِمَ الْجَهْرِ وَ

به درگاه او زاری کنندای دانای هر چه آشکار و پنهان است

سپس به سجده رفته و بیست بار «یا رَبِّ يَا اللهُ»، هفت بار «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»، ده بار «ماشاء الله» و ده بار «لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» بگو. آن گاه به پیامبر 9 و اهل بیت آن حضرت صلوات فرستاده و از خداوند تبارک و تعالی . حاجتت را بخواه. قسم به خدا! اگر به عدد قطرات باران، حاجت بخواهی، خداوند عز و جل به کرم و فضلش آن را عنایت می کند.^۲

محمد علی طرازی (رحمه الله) دو روایت دیگر در مورد سجده بعد از این نماز آورده که عبارت است از:

الف) آن گاه به سجده می روی و بیست بار «یا رَبِّ»، هفت بار «یا رَبِّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»، هفت بار «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»، ده بار «ماشاء الله»، ده بار «لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» می گویی. سپس به رسول خدا و آلش : آن طور که در نظرت آمد، صلوات می فرستی و بعد از این نماز و قبل از نماز شب، چهار رکعت نماز با هزار بار سوره توحید می خوانی.^۳

ب) امام صادق 7 بعد از خواندن این نماز و دعا، به سجده رفته و در سجده بیست بار «یا رَبِّ»، هفت بار «یا اللهُ»، هفت بار «یا رَبِّ مُحَمَّدٌ» و ده بار «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» گفتند.^۴

۱. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۳؛ مصباح کفعمی، ص ۵۰۴؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۰۸؛ وسائل الشیعة، ج ۸، ص ۱۰۲.
۲. مصباح المتعجل، ص ۸۳۱؛ مصباح الزائر، ص ۳۱۳؛ امالی شیخ طوسی، ج ۱، ص ۳۰۲؛ مصباح کفعمی، ص ۵۴۱؛ اقبال، ج ۳، ص ۳۱۴؛ مزار ابن مشهدی، ص ۴۰۵؛ بحار، ج ۹۸، ص ۴۰۸؛ وسائل، ج ۸، ص ۱۰۶؛ زاد المعاد، ص ۶۶؛ مفاتیح الجنان اعمال نیمه شعبان؛ فوز اکبر، ص ۲۰۰.
۳. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۷؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۱.
۴. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۷.

۳. نماز چهار رکعتی

ابو یحییٰ صنعانی و سی نفر از افراد مورد اطمینان نقل کرده‌اند که امام باقر و امام صادق ع فرمودند: «هرگاه شب نیمه شعبان شد چهار رکعت نماز بخوان که در هر رکعت آن یک مرتبه سوره «حمد» و صد مرتبه سوره «توحید» قرائت شود، و پس از نماز بگو:

«اللَّهُمَّ إِلَيْكَ فَقِيرٌ، وَ مِنْ عَذَابِكَ خَائِفٌ»

خدایا من به تو محتاجم و از عذابت ترسان و پناهنده‌ات هستم

فَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ»^۱.

برتر از آنچه گویند گویندگان.

۴. نماز چهار رکعتی دیگر

طبق روایتی دیگر، چهار رکعت نماز به دو سلام بخوان که در هر رکعت بعد از حمد، پنجاه مرتبه یا دویست و پنجاه مرتبه سوره توحید خوانده شود، و بعد از نماز این دعا را بخوان:

«اللَّهُمَّ إِنِّي إِلَيْكَ فَقِيرٌ وَ مِنْ عَذَابِكَ

خداوندا به سوی تو نیازمندم و از عذابت ترسان و به تو

فَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ

بالتر از آنچه که گویندگان می‌گویند که به محمد و آتش درود برسان و

أَلِ مُحَمَّدٍ وَ أَفْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا»^۲.

و برایم این را انجام ده ...

و به جای «و افعَل بِي كَذَا وَ كَذَا» حاجات خود را ذکر کن.

۵. نماز ده رکعتی

پیامبر اکرم ص می‌فرماید: در چنین شبی جبرئیل ۷ بر من نازل شد و گفت: ای محمد! امتت را امر کن که در شب نیمه شعبان ده رکعت نماز بخوانند که در هر رکعت سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «توحید» ده مرتبه و پیامبر بعد از این نماز در سجده این دعا را می‌خواند: **«اللَّهُمَّ لَكَ سَجْدَ سَوَادِي وَ خَيَالِي وَ بِيَاضِي يَا عَظِيمُ كُلِّ عَظِيمٍ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي الْعَظِيمَ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُهُ غَيْرُكَ».**

۱. مصباح المتعجل، ص ۸۳۰؛ مصابح الزائر، ص ۳۱۲؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۴۰۹؛ وسائل الشیعة، ج ۸، ص ۱۰۷؛ مفاتیح الجنان؛ زاد المعاد، ص ۶۴؛ صحیفه مهدیه، ص ۱۴۹. همین روایت از ابی محمد هارون بن موسی تلکبری نیز نقل شده است. ر. ک: اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۴؛ مصباح کفعمی، ص ۵۴۱؛ مزار ابن مشهدی، ص ۴۰۴؛ کافی، ج ۳، ص ۴۶۹؛ تهذیب، ج ۳، ص ۱۸۵؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۴۰۸.
۲. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۸؛ مزار ابن مشهدی، ص ۷۶۹؛ مصباح المتعجل، ص ۸۳۷ فقط ۲۵۰ مرتبه توحید را ذکر نموده؛ کافی، ج ۳، ص ۴۶۹؛ تهذیب، ج ۳، ص ۱۸۵؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۴۱۲؛ وسائل الشیعة، ج ۸، ص ۱۰۲؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۴۱۲.

رسول خدا ﷺ می فرماید: «هر کس این نماز را بخواند، خداوند - تبارک و تعالی - دویست و هفتاد هزار گناه از نامه عملش پاک و به جای آن حسنه و خوبی می نویسد. همچنین از نامه اعمال پدر و مادرش هفتاد هزار گناه محو می کند».^۱

۶. صد رکعت نماز

پیامبر اکرم ﷺ می فرماید:

شب نیمه شعبان در خواب بودم که جبرئیل بر من نازل شد و گفت: ای محمد! آیا در این شب به خواب می روی؟ گفت: چه شبی است؟ گفت: شب نیمه شعبان است. پس مرا از خواب بیدار نمود و به بقیع برد و گفت: «...ای محمد! کسی که در این شب، صد رکعت نماز بخواند. که در هر رکعت سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «توحید» ده مرتبه و پس از نماز ده بار «آیة الکرسی» و ده مرتبه سوره «حمد» را بخواند و صد بار «سبحان الله» بگوید. خداوند صد گناه کبیره او را آمرزیده و برای هر سوره و تسبیحی، یک کاخ در بهشت به او عنایت می کند و شفاعت او را برای صد نفر از خانواده اش پذیرفته، در ثواب شهیدان شریک می نماید و به او آنچه را که به روزه داران این ماه و عبادت کنندگان این شب می دهد، عطا می کند بدون آن که از پاداش ایشان چیزی بکاهد...».^۲

در روایت دیگری - که سی نفر از اصحاب پیامبر ﷺ آن را نقل نموده اند - درباره فضائل این نماز آمده است: «کسی که این نماز را در این شب بخواند، خداوند هفتاد مرتبه به او نظر می کند و با هر نگاهی هفتاد حاجت را - که کمترین آن آمرزش و مغفرت باشد - برآورده می فرماید و اگر بدبخت و شقی باشد و سعادت و خوشبختی را طلب کند، خداوند او را خوشبخت و سعید می سازد که: «خداوند آنچه را که بخواهد بر می دارد و نگه می دارد و در نزد او مادر کتاب است».^۳ و اگر پدر و مادرش از اهل جهنم باشند و برای آنان دعا کند، ایشان را از جهنم خارج می سازند؛ به شرط این که چیزی به خدا شکر نورزیده باشند. کسی که این نماز را بخواند، خداوند هر حاجتی را که او خواسته باشد، برآورده و برای او در بهشت آنچه را که چشمی ندیده و گوشی شنیده، مهیا می سازد.

قسم به کسی که مرا به راستی مبعوث به رسالت نمود! هر کس این نماز را بخواند در حالی که خدا را در نظر داشته باشد، خداوند، به او اجر و مزد تمام عبادت کنندگان این شب را عطا می فرماید و به فرشتگان گرامی نویسنده امر می فرماید که برای او، حسنات نوشته و بدی هایش را پاک کنند، تا این که برای او هیچ بدی باقی نماند و از دنیا نمی رود، مگر این که جایش را در بهشت می بیند. خداوند ملائکه ای را می فرستد که با او مصافحه نموده، بر او سلام بدهند، و در روز قیامت با گرامی داشته شدگان نیکوکار محشور می شود. قبل از سال بمیرد، شهید جان داده و از هفتاد هزار خداپرست (موحد) شفاعت می کند. پس از عبادت آن شب جز شقی، کوتاهی نمی کند».^۴

۱. مصباح المتجهد، ص ۸۳۹؛ زاد المعاد، ص ۶۹. البته روایتی دیگر در این زمینه آمده است که در باب سجده آن را ذکر می نمایم.

۲. اقبال، ج ۳، ص ۳۲۱.

۳. Gیمحو الله ما یشاء و یشیت و عنده ام الكتاب F سوره رعد، آیه ۳۹.

۴. اقبال، ج ۳، ص ۳۲۲؛ بطرالاوار، ج ۹۸، ص ۴۱۴؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۲۷۸ و ۲۸۰.

در روایت دیگری امیر مؤمنان می فرماید:

«هر کس در شب نیمه شعبان صد رکعت نماز با هزار بار سوره توحید را بخواند، قلب او در روزی که دل‌ها می‌میرند، زنده می‌ماند و جان نمی‌دهد تا این که صد فرشته را می‌بیند که او را از عذاب الهی، ایمن می‌دارند. که سی نفر از این ملائک او را به بهشت بشارت می‌دهند و سی نفر دیگر از شیطان حفظ می‌کنند و سی نفر دیگر، در دل شب و روز، برای او آموزش می‌طلبند و ده نفر دیگر با کسانی که با او مکر و حيله نمایند، مقابله می‌کنند»^۱.

امام محمد باقر 7 نیز می‌فرماید:

«هر کس صد رکعت نماز. که در آن «حمد» يك مرتبه و سوره «توحید» ده مرتبه در هر رکعت بخواند. نمی‌میرد تا این که جایگاهش را در بهشت می‌بیند یا به او نشان می‌دهند»^۲.

۷. نماز شب

خواندن «ناقله شب» در طول سال سفارش شده است.

۸. نماز جعفر طیار

این نماز آثار بسیار عجیبی دارد و در چنین شبی امام رضا 7 بدان سفارش فرموده است^۳؛ مرحوم شیخ عباس قمی؛ این نماز را در اوایل مفاتیح الجنان بعد از نماز امام زمان 7 نقل نموده، می‌گوید: «نماز جناب جعفر 7 اکسیر اعظم و کبریت احمر است و سبب آموزش گناهان عظیمه است». سپس نماز را بیان می‌کند، اما قسم مختصر این نماز آن است که چهار رکعت به دو سلام خوانده شود و بعد از نماز، سیصد مرتبه «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر» گفته شود.^۴

عمل چهارم. تلاوت قرآن

ماه مبارک رمضان ظرف نزول قرآن کریم است و امشب ظرف تجلی قرآن ناطق از ماورای طبیعت به نشئه طبیعت و جهان ماده است^۵، و اگر چه تلاوت قرآن در همه ایام از وظایف مسلمانان است؛ اما امشب شایسته است که بیشتر مورد عنایت واقع گردد.

۱. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۲ و ۳۲۳؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۵؛ وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۵؛ زاد المعاد، ص ۷۱؛ «لم یمت قلبه یوم یموت القلوب و لم یمت حتی یری مائه ملک یؤمنونه من عذاب الله ثلاثون منهم ییشرونه بالجنة و ثلاثون كانوا یعصمونه من الشيطان و ثلاثون یتستغفرونه له آتاء اللیل و النهار و عشرة یکبدون من کاده».

۲. مصباح‌المتهجده، ص ۸۳۷؛ مصباح‌الزائر، ص ۳۲۴؛ وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۷، ح ۵؛ «لم یمت حتی یری منزله فی الجنة او یری له».

۳. «لیس فیها شیء موظف ولكن ان احببت ان تتطوع فیها بشیء فعلیک بصلاة جعفر بن ابی طالب 7» مصباح‌المتهجده، ص ۸۳۸؛ مزار مشهدی، ص ۴۱۰؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۲؛ امالی صدوق، ص ۳۲؛ وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰، ح ۷.

۴. فوز اکبر، ص ۲۰۳.

۵. عصاره خلقت، آیه الله جوادی آملی، ص ۲۰.

جبرئیل امین 7 به حضرت محمد مصطفی 9 عرض می‌کند: «یا محمد! هر که امشب را با گفتن «الله اکبر و سبحان الله و الحمد لله» و نماز خواندن و قرائت قرآن و طلب آمرزش و استغفار نمودن احیا نماید، در آخرت جایگاهش بهشت است...»^۱.

امیر مؤمنان علی بن ابی طالب 7 می‌فرماید:

«إِنَّ اسْتِطْعَتَ أَنْ تُحَافِظًا... عَلَى لَيْلَةِ اللَّيْصَفِ مِنْ شَعْبَانَ فَاَفْعَلْ وَأَكْثِرْ فِيهِنَّ مِنَ الدُّعَاءِ وَالصَّلَاةِ وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ؛ اگر می‌توانی در شب نیمه شعبان به دعا و نماز توجه کن و قرآن را زیاد تلاوت کن...»^۲.

عمل پنجم. سجده

این عمل بیانگر این است که در این شب، انسان به هر نحو می‌تواند باید از ذاکران و احیایکنندگان باشد و چنانچه قادر به قیام نیست، جبین خود را به درگاه الهی گذاشته و با او راز و نیاز کند.

رسول خدا 9 در شب نیمه شعبانی نزد عایشه بود. در نیمه‌های شب عایشه از خواب بر می‌خیزد و به گمان این که رسول خدا 9 به نزد همسر دیگرشان رفته است، چادرش را - که تار آن از مو و پود آن از کرک شتر بود - به خود پیچیده و به جست و جو می‌پردازد. در همین حال، رسول خدا 9 را مشاهده می‌کند که مانند پیراهنی چسبیده به زمین، در حال سجده است و به خدایش عرضه می‌دارد که:

«سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَ خِيَالِي، وَ آمَنَ بِكَ»

سجده کند برای تو سراپای وجودم و خیالم و معتقد است به تو دلم

عایشه شتابان به سوی بستر می‌رود، وقتی رسول خدا 9 بر می‌گردند، صدای نفس کشیدن او را می‌شنود و می‌فرماید: چرا این گونه نفس می‌کشی؟ آیا نمی‌دانی امشب چه شبی است؟ «امشب، نیمه شعبان است که در آن روزی‌ها قسمت شده و اجل‌ها نوشته و روندگان به حج معلوم می‌شود. خداوند در این شب از خلایقش به تعداد موهای بزهای قبیله کلب، می‌آمرزد و فرشتگان را از آسمان به سوی مکه می‌فرستد»^۳.

عمل ششم: ذکر و ثنا و استغفار

شایسته و سزاوار این است که در این شب از خواب غفلت برخاسته و از لحظه لحظه‌ی آن کمال استفاده را ببریم و لحظه‌ای را بدون ذکر و فکر و یاد خدا سپری نکنیم. یکی از ادکاری که در این شب فضیلت فراوان دارد، تسبیحاتی است که امام محمد باقر 7 درباره‌ی آن می‌فرماید:

۱. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۰؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۳؛ فوز اکبر، ص ۱۹۲.

۲. بحار الانوار، ج ۹۱، ص ۱۲۳.

۳. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۲۴؛ مصباح‌المتجهج، ص ۸۴۱؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۸۸؛ مفاتیح‌الجنان، اعمال نیمه شعبان؛ فوز اکبر، ص ۲۰۴.

«... فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ وَالتَّنَائِ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّهُ مَنْ سَبَّحَ اللَّهَ تَعَالَى فِيهَا مِائَةَ مَرَّةٍ وَ حَمِدَهُ مِائَةَ مَرَّةٍ وَ كَبَّرَهُ مِائَةَ مَرَّةٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا سَلَفَ مِنْ مَعَاصِيهِ وَ قَضَى لَهُ حَوَائِجَ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ مَا اِتَّمَسَهُ وَ مَا عَلِمَ حَاجَتَهُ إِلَيْهِ وَ إِنْ لَمْ يَلْتَمِسْهُ مِنْتَهُ وَ تَفَضَّلًا عَلَى عِبَادِهِ»؛ «در این شب در دعا نمودن و ثنا کردن بر خدا اهتمام نمایید، به درستی که هرگاه در این شب صد مرتبه «سبحان الله» و صد مرتبه «الحمد لله» و صد مرتبه «الله اكبر»^۱ و صد مرتبه «لا اله الا الله»^۲ بگوید، خداوند گناهان گذشته‌اش را بپامرد و حاجت‌های دنیا و آخرت او را. خواه طلب کند، و خواه طلب نکند. برآورد».

حضرت علی بن موسی الرضا 7 در این خصوص می‌فرماید:

«... وَ أَكْثَرَ فِيهَا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى وَ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ الدُّعَاءِ فَإِنَّ أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَقُولُ الدُّعَاءَ فِيهَا مُسْتَجَابٌ؛

در این شب ذکر خداوند متعال و استغفار و دعا زیاد کنید. زیرا پدرم (امام موسی بن جعفر 7) می‌فرمود: دعا در این شب مستجاب است».^۳

عمل هفتم: زیارت امام حسین 7

از اعمال بسیار مبارک و عظیم، در تمام طول سال، زیارت امام حسین 7 است؛ اما از آن رهگذر که بین «عاشورا و انتظار» رابطه‌ای دقیق و محکم استوار است^۴، شب میلاد امام زمان 7 یکی از شب‌های زیارتی مخصوص سالار شهیدان، عزیز زهرا 3 حسین بن علی 7 قرار داده شده است. امام صادق 7 در این باره می‌فرماید:

«مَنْ زَارَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةَ مِنْ ثَلَاثِ لَيَالٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ قَالَ قُلْتُ أَى اللَّيَالِي جُعِلَتْ فِدَاكَ قَالَ لَيْلَةُ الْفِطْرِ وَ لَيْلَةُ الْأَضْحَى وَ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبٍ؛^۵ ان»

«کسی که يك شب از سه شب؛ عید فطر یا عید قربان یا نیمه شعبان، قبر امام حسین 7 را زیارت کند، خداوند. تبارک و تعالی. گناهان گذشته و آینده‌اش را می‌بخشد».

در روایت دیگری می‌فرماید:

«مَنْ زَارَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ

السَّلَامُ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ وَ لَيْلَةَ الْفِطْرِ وَ لَيْلَةَ عَرَفَةَ فِي سَنَةٍ وَاحِدَةٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حِجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَ أَلْفَ عُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ - وَ قُضِيَ لَهُ أَلْفَ حَاجَةٍ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ»^۶؛

۱. مصباح‌المتجهج، ص ۸۳۱؛ مصباح‌الزائر، ص ۳۱۳؛ مزار مشهدی، ص ۴۰۵؛ وسائل‌الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۶، ح ۳.

۲. اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۳۱۵؛ بحار‌الانوار، ج ۹۸، ص ۴۰۹؛ زاد‌المعاد، ص ۶۹؛ مفاتیح‌الجنان؛ فوز اکبر، ص ۲۰۰.

۳. مصباح‌المتجهج، ص ۸۳۷.

۴. ر. ک: فصلنامه انتظار، ج ۳، ص ۴۲.

۵. کامل‌الزیارات، ص ۱۹۸، ح ۶، باب ۷۲.

۶. همان، ح ۷.

«هر کس امام حسین 7 را در يك سال در سه شب نیمه شعبان و شب عید فطر و شب عرفه زیارت کند، خداوند تبارک و تعالی ثواب هزار حج مبرور و هزار عمره مقبول عطا فرموده و هزار حاجت دنیایی و اخروی او را برآورده سازد. و این زیارت علاوه بر شب، در روز نیز وارده شده است.»

امام صادق 7 می فرماید:

«من زار قبر الحسين 7 فی النصف من شعبان غفر الله ما تقدم من ذنبه و ما تأخر»^۱؛

«هر کس قبر امام حسین 7 را در نیمه شعبان زیارت کند، خداوند گناهان گذشته و آینده اش را می بخشد و می آمرزد.»

در روایتی دیگر می فرماید:

«من زار ابا عبدالله 7 ثلاث سنين متواليات لا فصل فيهما في النصف من شعبان غفر له ذنوبه»^۲؛

«کسی که امام حسین 7 را سه سال پشت سر هم در نیمه شعبان زیارت کند، گناهانش بخشیده می شود.»

آری، شب نیمه شعبان، شب تولد وارث و منتقم خون مظلوم جهان است. خونی که از جوشش باز نمی ایستد، تا این که مهدی فاطمه 3 ظهور کند، و عاشقان حسینی و مهدوی، در این شب یاد امام حسین 7 را با یاد امام مهدی 4 پیوند می زنند تا به فضایل این شب نایل شوند.

از امام صادق 7 پرسیدند: «برای کسی که امام حسین 7 را در نیمه شعبان زیارت کند و با آن خداوند و آنچه را که نزد او است، قصد کند، نه آنچه را که نزد مردم است، چه پاداشی است؟»
امام 7 فرمود:

«عَفَرَ اللَّهُ لَهُ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ ذُنُوبَهُ وَ لَوْ أَنَّهَا بَعَدَ شَعْرٍ مَعْرَى كَلْبٍ ...»؛

«خداوند گناهانش را در آن شب می آمرزد، اگر چه به اندازه‌ی موی بزهای قبیله کلب باشد.»^۳

به امام گفتند: آیا خداوند عز و جل تمام گناهان او را می آمرزد؟ امام 7 فرمود:

«اتستكثر لزائر الحسين 7 هذا؟ كيف لا يغفرها و هو في حد من زار الله عز و جل في عرشه»؛

«آیا شما این را برای زائران حسین زیاد می دانید؟ چگونه نیامرزد در حالی که او به مانند کسی است که خداوند عز و جل را در عرش زیارت کرده باشد.»^۴

امام صادق 7 در روایت دیگری می فرماید:

«إذا كان النصف من شعبان نادى مناد من الافق الاعلى: زائري الحسين ارجعوا مغفوراً لكم،

ثوابكم على الله ربكم و محمد نبيكم»؛

۱. کامل الزیارات، ص ۱۹۹، ح ۹.

۲. همان، ح ۴، ص ۱۹۸.

۳. اقبال الأعمال، جلد ۲، صفحه ۷۱۱.

۴. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۴۰؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۸.

«در نیمه شعبان منادی از آسمان ندا می‌کند: ای زائران حسین! برگردید در حالی که آمرزیده شده اید و ثواب شما بر خدا و نبی او حضرت محمد ﷺ است».^۱

آن حضرت همچنین می‌فرماید:

«اذا كان اول يوم من شعبان، نادى مناد من تحت العرش: يا وفد الحسين! لا تخلوا ليلة النصف من شعبان، من زيارة الحسين 7، فلو تعلمون ما فيها، لطالت عليكم السنة، حتى يجي النصف الشعبان»؛

«زمانی که اول ماه شعبان فرارسد، صدا زنده‌ای از زیر عرش صدا می‌زند: ای کسانی که در کوی حسین بار انداخته اید! شب نیمه شعبان را از زیارت آن حضرت خالی نگذارید؛ زیرا چنانچه بدانید در زیارت نیمه شعبان چه مقدار اجر و ثواب است، سال بر شما طولانی می‌گشت تا نیمه شعبان فرارسد».^۲

در عظمت فضیلت زیارت امام حسین 7 همین بس که امام سجاد 7 فرمود:

«من احب ان يصافحه مائة الف ملك و عشرون الف نبى، فليزر الحسين 7 ليلة النصف من شعبان، فان ارواح النبيين تستأذن الله في زيارته فيؤذن لهم، منهم خمسة اولوالعزم من الرسل...»؛

«هر کس دوست دارد با ۱۲۴ هزار پیامبر مصافحه کند، امام حسین 7 را در شب نیمه شعبان زیارت کند که فرشتگان و ارواح پیامبران، برای زیارت آن حضرت، از خداوند کسب اجازه می‌کنند و به ایشان اجازه داده می‌شود. پس خوشا به حال کسی که با ایشان، مصافحه کرده و ایشان با او مصافحه کنند، که از ایشان پنج پیامبر اولوالعزم؛ نوح، ابراهیم، موسی، عیسی و حضرت محمد ﷺ است...».^۳

پس اگر انسان‌ها بدانند چه خبر است، سر از پا نمی‌شناسند و به زیارت سالار شهیدان مبادرت می‌ورزند. امام صادق 7 به یونس بن یعقوب فرمود:

«يا يونس! ليلة النصف من شعبان يغفر لكل من زار الحسين 7 من المؤمنين ما قدموا من ذنوبهم و قيل لهم: استأنفوا العمل، قال: قلت: هذا كله لمن زار الحسين 7 لقامت ذكور رجال على الخشب»؛

«ای یونس! شب نیمه شعبان خداوند هر مؤمنی را که زائر امام حسین 7 باشد را می‌آمرزد، و به آنان گفته می‌شود، کارهایتان را از نو آغاز کنید». یونس به امام عرض می‌کند: آیا این اجر و ثواب برای کسی است که در شب نیمه شعبان امام حسین 7 را زیارت کند؟ امام 7 فرمود: اگر مردم می‌دانستند چه ثواب‌هایی برای زائران کوی حسینی است، مردان در نبودن مرکب، سوار بر چوب شده و به زیارت امام حسین 7 می‌شتافتند».^۴

۱. کامل الزیارات، ص ۱۹۷ و ۱۹۸، ج ۱ و ۳.

۲. اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۳۹؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۸.

۳. کامل الزیارات، ص ۸۹۷؛ مصباح الزائر، ص ۳۱۳؛ مصباح المتعبد، ص ۸۳۰؛ مصباح کفعمی، ص ۴۶۹؛ مزار مفید، ص ۵۰؛ مزار ابن مشهدی، ص ۴۰۴؛ اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۳۹؛ تهذیب، ج ۶، ص ۴۸، ج ۱۰۹؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۳؛ وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۶۷. در بعضی از منابع یاد شده اندکی اختلاف در نقل روایت است.

۴. کامل الزیارات، ص ۱۹۹؛ اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۳۳۹؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۵.

این بیان امام 7 برای مبالغه در اهتمام به این زیارت در چنین شبی است. اگر کسی توفیق یارش بود و چنین شبی را در آن سرزمین مقدس سپری می‌کرد، از فیوضات فراوانی بهره می‌برد. در روایتی از امام صادق 7 آمده است:

«من یات لیلة النصف من شعبان بارض کربلاء فقرأ الف مرة «قل هو الله احد» و یستغفر الله الف مرة و یحمد الله الف مرة، ثم یقول فیصلی اربع رکعات یقرأ فی کل رکعة الف مرة ایه الكرسی، وکل الله تعالی به ملکین یحفظانه من کل سوء، و من شر کل شیطان و سلطان، و یکتبان له حسناته و لا تکتب علیه سیئة و یستغفران له ما دام معه»؛

«هر کس شب نیمه شعبان به کربلا بیاید (در بعضی از نسخ و روایت‌ها «بات» دارد یعنی کسی که بیتوته نماید) و هزار مرتبه سوره «قل هو الله احد» و هزار مرتبه استغفار و هزار مرتبه «الحمد لله» بگوید، سپس چهار رکعت نماز بخواند که در هر رکعت هزار مرتبه «آیه الكرسی» بخواند، خداوند، تبارک و تعالی، به همین واسطه دو فرشته بر او موکل نماید تا او را از هر بدی و از شر هر شیطان و پادشاه ستمگری حفظ کند و اعمال شایسته‌اش را نوشته و گناهانش را نمی‌نویسند و برای او استغفار می‌کنند تا زمانی که با او هستند». در بعضی از نسخه‌ها «ماشاء الله معه» دارد؛ یعنی، این زائر حسینی مرتکب گناه نمی‌شود، چون دو ملک همراه، او را از هر معصیتی باز داشته اند».^۱

چگونگی زیارت امام حسین 7

در کتاب‌های دعا و زیارات، زیارت مخصوصی را برای امشب نقل نموده‌اند که این چنین شروع می‌شود: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الرَّكِيُّ...»^۲؛ «ستایش مخصوص خدای والای بزرگ مرتبه است و درود بر توای بنده‌ی شایسته پاک و پاکیزه...». همچنین زیارت دیگری نیز در این خصوص نقل شده که بعد از صد مرتبه «الله اکبر» گفتن، با این فراز شروع می‌شود: «السلام عليك یا بن رسول الله...».^۳

اما آسان‌ترین و کوتاه‌ترین زیارت آن حضرت آن است که به جای بلندی رود و به جانب راست و چپ نگاه کند، سپس سر را به سوی آسمان گرفته و با این کلمات حضرت را زیارت نماید: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»، و هر کس در هر کجا باشد و در هر وقت که آن حضرت را به این کیفیت زیارت نماید امید است که ثواب حج و عمره برای او نوشته شود.^۴

ناگفته نماند که: اگر چنین شب عزیز، کسی توفیق حضور در بارگاه ملکوتی سالار شهیدان را داشت، نماز چهار رکعتی که در هر رکعت سوره «حمد» پنجاه مرتبه و سوره «توحید» نیز پنجاه مرتبه و ده بار نیز این دو سوره را در رکوع و پس از رکوع در حال ایستاده و در سجده و پس از سجده

۱. اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۳۳۸؛ کامل‌الزیارات، ص ۱۹۹؛ بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۴۲.

۲. زیارت امام حسین 7 در نیمه شعبان؛ مفاتیح‌الجنان.

۳. اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۴۳۱ و زیارت امام حسین 7 در اول رجب، مفاتیح‌الجنان، ص ۷۲۰.

۴. مفاتیح‌الجنان، اعمال شب نیمه شعبان، ص ۲۷۳.

بخواند که نماز مخصوص این شب در کنار مرقد منور امام حسین 7 است و بعد از آن این گونه مناجات نماید: «أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي اسْتُجِيبَ لِادِّعَاءِ حَوَائِجِهِ...»^۱.

عمل هشتم. توسل به حضرت زهرا 3

یکی از اعمال شب تولد فرزند فاطمه 3 و شب قدر، توسل به صدیقه کبرا حضرت فاطمه زهرا است.^۳

امام موسی بن جعفر 7 در تفسیر آیات اول سوره «دخان» می‌فرماید: «مقصود از لیلة در آیه شریفه (انا انزلناه فی لیلة مبارکة) فاطمه است که «فیها یفرق کل امر حکیم»؛ یعنی، از فاطمه خیر بسیار و مردی حکیم، مردی حکیم و مردی حکیم بر می‌آید».^۴

آری، ظاهر امشب را باطنی است و باطن آن دخت نبوت، همسر ولایت و مادر امامت است و سزاوار است عاشقان یوسف زهرا، به باطن امشب نیز توجه و توسل داشته باشند تا حقیقت امشب را درک کنند؛ زیرا «من عرف فاطمة حق معرفتها فقد ادرك لیلة القدر»^۵؛ «هر کس حق فاطمه را بر وجه شایسته بشناسد، به تحقیق لیلة القدر را درک کرده است».^۶

---

۱. اقبال/الاعمال، ج ۳، ص ۳۴۷؛ جمال الاسیوع، ص ۱۶۵؛ بحار الانوار، ج ۹۱، ص ۱۸۵؛ فضائل و آداب ماه های رجب و شعبان، ص ۳۰۶.
۲. در منتخب الاثر، باب ۶، ص ۲۷۷ در بیش از یکصد و نود روایت از شیعه و سنی نقل شده که مهدی فرزند فاطمه است و عاشقان حضرتش در نگاه هر جمعه در دعای ندبه زمزمه می‌نمایند: «این... این فاطمه».
۳. ر. ک: تفسیر لاهیجی، ج ۴، ص ۱۰۱ و ۱۰۲؛ جنات الخلود جدول فاطمه، ص ۱۸.
۴. فوز اکبر، ص ۲۰۳.
۵. اصول کافی، کتاب الحجیة، باب مولد ابی الحسن موسی بن جعفر 7، ح ۴.
۶. عاشقان و مشتاقان امام زمان 7 برای آشنا شدن به ارتباط و پیوند حضرت زهرا 3 و امام مهدی 4 به فصلنامه انتظار، ش ۷ و ش ۱۱ و ۱۲ مقاله آقای علی مصلحی با عنوان «حضرت زهرا 3 و امام مهدی 4 مراجعه فرمایند».

خاتمه: اعمال روز نیمه شعبان

در روایات آمده است که شرافت روز و شب ملازم یکدیگر است؛ یعنی، شرافت شب به روز سرایت می‌کند؛ چنان که شرافت روز نیز به شب تسری می‌یابد. از این رو روز قدر را مثل شب قدر باید قدر دانست^{۸۲} و در این روز عید علاوه بر زیارت نمودن و دعا برای تعجیل فرج به هنگام زیارت^{۸۳}، اعمال دیگری نیز در روایات وارده شده است که عبارت است از:

۱. روزه

امیر مؤمنان امام علی ۷ به نقل از پیامبر ۹ می‌فرماید: «اذا كان ليلة النصف من شعبان فقوموا ليلها و صوموا نهارها»؛ «زمانی که نیمه شعبان فرا رسید، قیام به عبادات نمایید و روزه را روزه بگیرید...»^{۸۴}.

۲. زیارت امام حسین ۷

با توجه به روایاتی که «لیل» را در کنار «نصف من شعبان» ذکر فرموده، این چنین استفاده می‌شود که زیارت امام حسین ۷ در روز نیمه شعبان نیز مستحب مؤکد است. امام باقر ۷ می‌فرماید:

«زائر الحسين ۷ في النصف من شعبان يغفر له ذنوبه، و لن يكتب عليه سيئة في سنته حتى يحول على الحول، فان زار في السنة المقبلة غفر الله ذنوبه»؛ «زیارت کنندگان امام حسین ۷ در نیمه شعبان گناهانشان بخشوده می‌شود. و گناهانشان تا سال دیگر نوشته نمی‌شود و چنانکه سال دیگر زیارت کنند، خداوند آن گناهان را نیز می‌بخشد»^{۸۵}.

این مهلت و امهال الهی در همه گناهان تا ۹ ساعت یا دوازده ساعت است و در روز عید غدیر خم تا سه روز است و در زیارت عرفه تا هفتاد روز است، اما در نیمه شعبان کامل‌تر است و این مهلت تا يك سال است^{۸۶} خلاصه آن که: «آنچه در مورد شب نیمه شعبان گفتیم در روز نیمه شعبان نیز صادق است»^{۸۷}. امیدواریم خداوند، دعا‌های امام زمان ۷ را در این شب مقدس

۸۲ المراقبات، اعمال شبهای قدر ماه رمضان.

۸۳ مفاتیح الجنان، اعمال نیمه شعبان.

۸۴ اقبال، ج ۳، ص ۳۲۳؛ بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴۱۵؛ وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۰۵.

۸۵ کامل الزیارات، ص ۱۹۸، ج ۵؛ مصباح‌المتجهج، ص ۸۳۰؛ مزار ابن مشهدی، ص ۴۰۳؛ امالی صدوق، ج ۱، ص ۴۶؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۴؛ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۶۸.

۸۶ فوز اکبر، ص ۲۰۷.

۸۷ مکبیل المکارم مترجم، ج ۲، ص ۷۷.

شامل حال همه ما بفرماید و تنها خواسته و آروزی ما را که ظهور حضرتش می باشد برآورده بفرماید.

۳. یاد آخرین نایب

نیمه شعبان سال روز وفات آخرین نایب خاص امام مهدی 7، جناب علی بن محمد سمری نیز می باشد. ایشان در نیمه شعبان سال ۳۲۹ ه.ق. به رحمت حق تعالی و عالم برزخ واصل گردید^{۸۸} و این روز سال روز آغاز غیبت کبری نیز می باشد. لذا شایسته است در این روز یاد و نام نواب اربعه خصوصاً آخرین نایب خاص احیاء شود و عاشقان امام مهدی 4 زیارت نامه ایشان را زمزمه کنند.